

Дизайн-освіта є системною формою організації культуротворчого середовища в освітній установі, суспільстві й державі. Проектуючи нову освіту, важливо не випустити з уваги проектність як зміст освіти, як особливий універсальний тип і культуру мислення, яка повинна відтворюватися у сфері освіти.

Систематизація робіт у сфері дизайнерської освіти (А. Діжур, В. Рунге, О. Солдатов) дозволила нам обґрунтувати принципи побудови системи дизайн-освіти. Були визначені основоположні групи принципів: загальнометодологічні, системотвірні, специфічні для дизайн-освітньої практики. Загальнометодологічні принципи побудови системи дизайн-освіти спрямовані на забезпечення інтересів людини, суспільства, держави, втілені в принципах гуманізації, демократизації, компетентнісного підходу до проектування змісту освіти і випереджаючого характеру освіти. Системотвірні принципи втілюються в побудову багаторівневої, неперервної освітньої системи, заснованої на наступності рівнів освіти. Специфічні для дизайн-освіти принципи формуються на основі принципу соціальної зумовленості та активності, принципу інтеграції, розвитку, варіативності, практико-орієнтованості. Принцип соціальної зумовленості та активності визначений соціальними процесами, що відбуваються в суспільстві. Всяка зміна соціальної ситуації спричинює зміни складу, структури, функцій компонентів системи, що відображається у змісті освіти і методах її реалізації. Принцип інтеграції визначає можливість побудови міждисциплінарних зв'язків для вирішення проектних професійних завдань, а також можливості досягнення єдності знань у всіх формах і типах їх вираження. Принцип варіативності дає змогу варіювати освітні програми відповідно до рівня професійної освіти, специфіки професійної діяльності, затребуваності на ринку праці.

Література

1. Прусак В.Ф. Становлення дизайн-освіти в Україні / В.Ф. Прусак // Вісник Львівського національного університету ім. Івана Франка. – Сер.: Педагогічна. – Львів : Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка. – 2002. – Вип. 16.4.1. – С. 80–87.
2. Рунге В.Ф. Основы теории и методологии дизайна : учебн. пособ. / В.Ф. Рунге, В.В. Сеньковский. – М. : Изд-во "МЗ-Пресс", 2001. – 232 с.
3. Фурса О.О. Організаційно-педагогічні засади навчально-виховного процесу у мистецькому коледжі : дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.04 "Теорія і методика професійної освіти" / Фурса Оксана Олександрівна. – К., 2005. – 235 с.

Макар З.Ю. Специфика преподавания дисциплины проектирования для младших специалистов специальности "Дизайн"

Система украинского дизайн-образования, как института социализации молодежи, выполняет функции профессионального обучения и воспитания подрастающего поколения с социальной ориентацией, что отвечает становлению общечеловеческих ценностей, которые сами по себе выступают индикатором развития любого общества. Классическая программа образования в колледже дает широкий спектр знаний, носит универсальный характер, но не может быстро реагировать на изменения в промышленности, а также учиться в рамках государственных стандартах образования инновационный характер современного производства, его динамичность и нестабильность. Выпускники, которые отличаются не только высоким уровнем полученных знаний, но и такими качествами, как автономность, инициативность, способность применять все свои умения, знания, навыки и опыт, что в совокупности определяется термином компетентность, имеют гораздо большую конкурентоспособность.

Ключевые слова: компьютерные технологии, дизайн-образование, младший специалист.

Makar Z.Yu. Specific features of teaching subject "Designing" the junior specialist by specialization "Design"

Ukrainian system of design education as an institution of socialization of youth serves the vocational training and education of the young generation with a social orientation. It corresponds to the establishment of human values which are an indicator of the development of any society. Classical education program at the college provides a wide range of knowledge and is universal, but can not respond quickly to rapid changes in the industry as well as to take into account within the state educational standards, innovative character of modern production and its dynamics and instability. Graduates who have a high level of acquired knowledge and such qualities as autonomy, initiative and the ability to use all their skills, knowledge and experience that together defined the term "competence", have a much greater competitiveness.

Keywords: computer technology, design education, junior specialist.

УДК 738.3

Доц. М.Й. Маркович, канд. мистецтвознав. – Тернопільський НПУ ім. Володимира Гнатюка

ПРОСТОРОВЕ СЕРЕДОВИЩЕ СУЧАСНОГО МІСТА ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ОСВІТЛЮВАЛЬНИХ ПРИЛАДІВ

Розглянуто проблему створення привабливого та естетичного образу сучасного міста, шляхом застосування декоративного та утилітарного освітлення. Проаналізовано освітлення міст України та досвід провідних європейських столиць. Досліджено функцію, роль і завдання освітлювальних приладів та світлової реклами в контексті сучасних технологій освітлення.

Ключові слова: декоративне освітлення, місто, вулиця, освітлювальні прилади, функція.

Постановка проблеми. Вночі багато міст просто не видно – все освітлення вимикають, і місто занурюється в темряву. Але зовсім не так відбувається у містах таких як Нью-Йорк, Дубаї, Гонконг, Чікаго, Лондон, Лас-Вегас, Пекін, Париж. Напевно, вночі деякі райони цих міст освітлені яскравіше, ніж вдень – неонові реклами, вітрини магазинів й інші джерела освітлення дають свій ефект, що, окрім утилітарного аспекта, ще й захоплює урбаністичною красою.

Досвід провідних європейських столиць, в яких вже давно і успішно діють загальноміські програми щодо концептуального освітлення доріг, мостів, будинків, пам'яток, доводить, що питання організації зовнішнього міського освітлення є актуальним. У Росії два міста – Москва та Санкт-Петербург – можуть похвалитися досягненнями в архітектурно-художньому освітленні. Спроби в архітектурно-художньому освітленні є і в Україні, а саме: Києві, Львові, Харкові та інших містах. Тут туристи мають змогу насолоджуватись архітектурними шедеврами цих міст у вечірній час – історичними пам'ятками, центральними площами, музеями, готелями, храмами, різнобарв'ям веселки фонтанів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання освітлення населених пунктів досліджували І.А. Зеленков та Н.О. Вакула. У їхніх роботах розроблено методику створення концепції комфортного світлового середовища міста [2]. Утилітарне освітлення вулиць, доріг і площ розглядає в своїх працях В.О. Салтиков. Над питанням освітлення міст плідно працює Л.П. Шапіро. Зробили спробу розробити класифікацію факторів ефективності вуличного освітлення Д.Т. Медведєв та С.О. Рейцен. У їхніх працях висвітлено історію, сучасний стан і майбутнє зов-

нішнього освітлення міст України. Проте, ця тематика є ще недостатньо досліджена. А завдячуючи науково-технічному прогресу відкриваються дедалі нові можливості створення світлового середовища населених пунктів.

Метою роботи є аналіз освітлення сучасних міст, розкриття міського простору сучасними технічними засобами освітлення.

Виклад основного матеріалу. Зовнішнє електричне освітлення є важливою складовою системи життєзабезпечення будь-якого сучасного міста або населеного пункту. Економічна та енергетична криза, яку пережила за останні 12 років та й ще переживає наша країна, дуже істотно вплинула на технічний стан та умови функціонування систем зовнішнього освітлення переважної більшості міст, сіл та селищ України [3].

За даними вітчизняних фахівців, загальний стан (з фізичної, моральної і енергоефективної точок зору) обладнання зовнішнього електричного освітлення в нашій країні є критичним. Майже 80 % систем зовнішнього освітлення (ЗО) міст та населених пунктів відслужило свій строк служби, має низьку ефективність освітлювальних приладів, оскільки в них здебільше використовуються лампи розжарювання і ртутні лампи (часто збільшеної потужності), а також застарілі конструкції світильників. Вважається, що на теперішній час вже майже 90 % мереж міського освітлення не відповідає діючим вітчизняним нормативним вимогам.

Освітлення міст за М.А. Островським підрозділяють на утилітарне і архітектурно-декоративне. Основним завданням першого є підвищення безпеки руху транспорту і пішоходів. Відомо, що на добре освітлених вулицях кількість дорожньо-транспортних випадків, за інших рівних умов, на 30 % менше, ніж на незасвічених [4]. Архітектурно-декоративне освітлення досягається: освітленням фасадів будівель, пам'яток, фонтанів, зелених насаджень, позначенням контурів будівель за допомогою люмінесцентних ламп і ламп розжарювання; виявленням тектоніки будівель світлом, що проходить зсередини через заклені поверхні; підсвічуванням окремих частин будівель. Разом з тим не варто забувати про такий вид освітлення, як рекламне агітаційне та інформаційне освітлення. Велика кількість рекламних вивісок зовнішніх вітрин магазинів, торгових точок, офісів, розважальних закладів, кафе та ресторанів використовують велику за площею та яскравістю світлову рекламу. Вона, зазвичай, потужно світиться з настанням сутінків та в темну пору доби. Розрахунок світлового потоку, що надходить від такої реклами, може істотно покращити показники вуличного освітлення. А в період використання святкового освітлення (під час державних та міських свят) дасть змогу зекономити на утилітарних показниках.

Сучасний стан об'єктів зовнішнього освітлення не відповідає вимогам часу та потребам мешканців населених пунктів, що пов'язано з недостатнім фінансуванням на відновлення, утримання та ремонт об'єктів зовнішнього освітлення. У системах освітлення використовують застарілі типи світлових приладів, що призводить до значних втрат електричної енергії. Назріла нагальна потреба у встановленні сучасних світильників та електроламп [3].

Під час освітлення вулиць як лінійного об'єкта, найбільшу частку світлового потоку потрібно спрямувати по двох протилежних сторонах вздовж вулиці, створюючи при цьому рівномірне її освітлення. Практика показує, що для оптимального вирішення цього завдання необхідно мати світильники, що мають мак-

симуми сили світла, спрямовані приблизно під кутом 65-75 ° до вертикалі у двох протилежних напрямках. Така трансформація світлового потоку лампи можлива за допомогою дзеркальних відбивачів, якими і забезпечено більшість сучасних вуличних світильників [4]. Однак опори виготовлені з довговічних матеріалів та слугують десятки років. Економічні міркування змушують використовувати існуючі опори, пристосовуючи їх до нових світильників. Це водночас створює не зовсім естетичний образ останніх. У наш час відбувається швидкий розвиток світлотехнічної промисловості, що використовує сучасні джерела світла і світильники. Це зумовлює потребу у відповідних змінах в конструкціях і формах опор для них. Необхідно також згадати про тип опори з одним світильником, накритим зверху дашком, – відбивачем. Ці світильники з лампами розжарювання або люмінесцентними рідко застосовують для освітлення великих вулиць. Частіше їх встановлюють на малих вулицях, невеликих площах, навколо пам'яток, біля входів у парки і в деяких інших місцях міста, де бажано виділити більш освітлену невелику площу. Проте застаріла форма освітлювального приладу не доречно виглядає із джерелами світла нового покоління, а саме світлодіодними.

Сучасна світлова реклама своєю яскравістю, кольором і динамікою вносить зовсім новий елемент в архітектуру вечірнього міста, а в капіталістичних містах значною мірою і денного. Це, а також масштаб сучасної світлової реклами стосовно окремої будівлі, змушують вважати її необхідним і важливим елементом в архітектурі міста, який не можна вирішувати самостійно, тобто без прямого органічного зв'язку з архітектурною підсвіткою, декоративним та утилітарним освітленням.

Отже, ритм світлових плям для кожної вулиці, площі і міста загалом – одне з найважливіших засобів художньої композиції вечірньої картини міста, що сприяють створенню правильної перспективи і гармонії всієї картини, тому повинні бути пов'язані воедино ритм світлових плям ліхтарів, світлової реклами, вітрин та окремих освітлюваних об'єктів. Сучасні освітлювальні прилади та установки повинні відповідати формою та змістом з урахуванням світлодіодного наповнення. Необхідно архітектурно-декоративне рекламне освітлення та проектувати з урахуванням утилітарного освітлення, як складової частина єдиного світлового і художнього оформлення міста.

Література

1. Владимиров В.В. Инженерная подготовка и благоустройство городов / В.В. Владимиров и др. – М. : Изд-во "Архитектура", 2005. – 240 с.
2. Зеленков І.А. Методика створення концепції комфортного середовища міста / І.А. Зеленков, Н.О. Вакула // Національний авіаційний університет : зб. наук.-практ. конф. – 2009. – С. 36-40.
3. Архитектура. Строительство. Дизайн : журнал. – М. : Изд-во ЗАО "Архитектура. Строительство. Дизайн". – 2006. – Вип. 1. – 92 с.
4. Островський М.А. Техніка зовнішнього освітлення міст / М.А. Островський // Підсумки науки і техніки. – Сер.: Светотехника і інфрачервона техніка". – М., 1973. – Т. 3.
5. Природне і штучне освітлення. ДБН В.2.5-28-2006. – К. : Вид-во "Мінбуд України", 2006.
6. Северин С.И. Комплексное озеленение в благоустройстве городов / С.И. Северин. – К. : Вид-во "Будівельник", 1975. – 298 с.
7. Справочная книга по светотехнике / под ред. Ю.Б. Айзенберга. – Изд. 3-е, [перераб. и доп.]. – М. : Изд-во "Знак". – 2006. – 972 с

Маркович М.И. Пространственная среда современного города сквозь призму осветительных приборов

Рассмотрена проблема создания привлекательного и эстетического образа современного города, путем применения декоративного и утилитарного освещения. Исследованы функции, роли и задачи светильников в контексте современных технологий освещения.

Ключевые слова: декоративное освещение, город, улица, осветительные приборы, функция.

Markovych M.Yo. Space environment modern city from the light devices

The articles describes problem of creation beautiful and esthetic image of contemporary city by using decorative lights. There were created the functions, roles and tasks of new luminary technology.

Key words: decorative light, city, street, light devices, function.

УДК 372.874:371.3

*Асист. З.А. Мацішина, канд. пед. наук –
Тернопільський НПУ ім. Володимира Гнатюка.*

**ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНИХ ТА ПРОМИСЛОВИХ
ШКІЛ УКРАЇНИ КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ**

Простежено проблему вивчення професійних і промислових шкіл України кінця ХІХ – початку ХХ століття. Звернуто увагу на особливості вивчення освіти і виховання національної культури учнів у школах України засобами декоративно-прикладного мистецтва.

Ключові слова: метод, навчання, виховання, предмет, школа, малюнок, декоративно-прикладне мистецтво.

В умовах культурного та духовного відродження українського народу важливого значення набуває гуманізація суспільного життя. Освіта школярів є однією з найбільш актуальних проблем педагогічної теорії і практики.

У кінці ХІХ – на початку ХХ ст. на всіх українських землях народне мистецтво перебувало у процесі творчого розвитку. В українських містах і селищах працювали майстри різних національностей, що значною мірою сприяло розвитку і збагаченню української культури. Народне мистецтво України має свої властивості, пов'язані з побутом і звичаями людей, навколишньою природою, що визначає особливість художньої мови і дає основні матеріали – дерево, глину, метали, кістку, вовну, льон тощо. Своєрідний рослинний і тваринний світ, місцеві краєвиди по-своєму впливають на характер орнаменту та інші особливості виробів декоративної творчості [2, с. 24].

Проблему вивчення декоративно-прикладного мистецтва в педагогічних закладах України, досліджували такі науковці: С.М. Гаджимурадов (Науково-методичні основи професійної підготовки учнів по профілю "Ручне килимоткацтво"); Т.П. Зузяк (Художнє плетіння з рослинних матеріалів в Україні ХІХ – ХХ століття); О.О. Красовська (Виховання громадянської самосвідомості старшокласників засобами символіки народного мистецтва); О.І. Онипченко (Навчально-виховна та методична діяльність педагогічних рад освітніх закладів України у другій половині ХІХ століття); М.В. Юр (Розписи українських весільних скринь середини ХІХ – початку ХХ століття).

Метою роботи є вивчення особливостей професійних та промислових шкіл України кінця ХІХ – початку ХХ століття.

Доцільно зауважити, що у журналі за доповіддю В.П. Рупини приділено увагу керамічним і художньо-промисловим училищам за кордоном. Відомо, що малювання з натури вводилося за кордоном у загальнонавчальних закладах, де стверджує, що "мені неодноразово доводилося бачити в Нюрнберзі і Лондоні хлопчиків і дівчат, що навчаються у міських школах малюванню з натури олівцем, фарбами і навіть голкою по закованій дошці (офорт) пам'ятники архітектури, вулиці і площі, квіти і рослини в міських садах, птахи і звірі в зоологічних садах; і такого роду малювання, зі слів юних художників, рекомендують вчителі в тих школах, по суті школярі після завершення своєї роботи представляють свої замальовки з натури.

У Німеччині, Баварії, Австрії та Англії викладання ведуть систематично, шкільну роботу виконують ретельно, техніці приділяють більше часу, аніж у французьких школах, де техніка розвивається вільно, перевагу надають творенню, а не виконанню, від чого роботи по класам композиції в французьких школах цікавіші і різноманітніші за формами і задумом, а ніж у німецьких школах" [1, с. 100].

Про впровадження до науки живопису синтетичного та аналітичного методів малювання, малюнка з пам'яті, ескізу поза шкільним приміщенням, використання живої моделі і науки проектування декорацій, що є великим прогресом у методиці навчання живопису, писав у 1898 р. професор В. Крицінський у праці "Новий метод вивчення рисунку в школі" [3, с. 32]. Цей метод полягає у відповідному для шкільної молоді підборі матеріалу і нових, випробуваних на Заході, особливо в Англії та Франції, способах трактування живопису. Вони мають певну перевагу, бо змушують учня до детального спостереження, системно розвивають пам'ять і фантазію, пробуджують відчуття барви, чим і впливають на формування почуття естетичного у молоді. За новий метод тогочасного навчання учений вважав вправу з ескізів, що мають бути інтегральною частиною навчання в кожній школі, бо виробляють в учнів самостійність, полегшують вчителю оцінювання прогресу та здібностей учнів. Професор акцентував увагу і на евритмії, тобто повторюванні різноманітних форм з певною відстанню. Ця вправа формує розвиток індивідуального вираження учня за допомогою кольору та форми: "Хороші зразки потрібно показувати та пояснювати, а не копіювати" [3, с. 36]. Використовуючи різноманітні моделі на уроках, "вчитель мусить пояснити, зацікавити, полегшити їх пізнання, але це пояснення не має йти занадто далеко, щоб не звільнити учня від самостійного пізнання та розуміння" [3, с. 82].

За новий метод навчання рисунку професор В. Крицінський вважав запровадження у школах малювання живих тварин. З цієї метою при деяких навчальних закладах влаштовано "кутки" живої природи або звіринці, й учні охоче малювали тварин, вивчали їх тілобудову [3, с. 82].

Професійні та промислові школи кінця ХІХ ст. мали свою програму викладання цього предмета, брали до уваги особливості напрямку спеціалізації, навчання було прикладного характеру. У деяких навчальних закладах вивчали, наприклад, техніку накладання фарб, їхній склад і види. Художня вишивка і плетіння передбачали ознайомлення з відповідними орнаментами, нитками і тканинами. Школи будівельного ремесла особливий акцент робили на архітектурних особливостях, правилах оздоблення інтер'єру.

Нові методи навчання малювання в загальноосвітніх школах кінця ХІХ ст. – початку ХХ ст. вирізняються тим, що вони пристосувалися до свідомості та